

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

معاونت تنظیم‌گری و نظارت

دستورالعمل

چارچوب امور نظارتی صندوق‌های قرض‌الحسنه با استفاده از ظرفیت

عامل نظارتی

تابستان ۱۴۰۴

در اجرای مفاد جزء (۲) از بند (ج) ماده (۹) قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت و همچنین ماده (۲) دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت، نظارت و انحلال صندوق‌های قرض‌الحسنه مصوب ۱۴۰۳/۱۱/۲۳ هیأت عالی بانک مرکزی، «چارچوب امور نظارتی صندوق‌های قرض‌الحسنه (شامل فرآیند تأسیس، فعالیت، نظارت، گزیر و...) را با استفاده از ظرفیت بانک‌های قرض‌الحسنه یا سازمان اقتصاد اسلامی ایران یا کانون‌های صندوق‌های قرض‌الحسنه» و الزامات مربوط به آن به ترتیب ذیل تعیین می‌گردد.

ماده ۱- اصطلاحاتی که در این دستورالعمل به کار رفته، به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۱ بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲ معاون تنظیم‌گری و نظارت: معاون تنظیم‌گری و نظارت بانک مرکزی؛

۱-۳ عامل نظارتی: شامل بانک‌های قرض‌الحسنه، سازمان اقتصاد اسلامی ایران و کانون‌های صندوق‌های قرض‌الحسنه دارای صلاحیت که در چارچوب جز (۲) بند (ج) ماده (۹) قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران و به موجب چارچوب امور نظارتی صندوق‌های قرض‌الحسنه مصوب هیأت عالی بانک مرکزی (موضوع ماده (۲) دستورالعمل)، مسئولیت نظارت بر فرآیندهای تأسیس، فعالیت، نظارت، گزیر و... صندوق‌های قرض‌الحسنه را تحت نظارت و هدایت بانک مرکزی بر عهده می‌گیرند؛

۱-۴ صندوق: صندوق قرض‌الحسنه اعم از صندوق‌های قرض‌الحسنه خرد، کوچک، متوسط و بزرگ که در قالب مؤسسه غیرتجارتی موضوع بند (الف) ماده (۲) «آیین‌نامه اصلاحی ثبت تشکیلات و مؤسسات غیرتجارتی»، قبل از تاریخ تصویب دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت، نظارت و انحلال صندوق‌های قرض‌الحسنه (مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۲۳) تأسیس و ثبت شده و به فعالیت اشتغال دارند.

۱-۵ قرارداد نظارتی: قراردادی است که میان بانک مرکزی و عامل نظارتی منعقد می‌گردد.

ماده ۲- در اجرای مفاد این دستورالعمل، شرایط و الزامات قرارداد نظارتی میان بانک مرکزی و عامل نظارتی به صورت دوره‌ای و مطابق با قوانین و مقررات جاری از جمله قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت، قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های مربوطه و سایر قوانین و مقررات تعیین می‌گردد.
تبصره - قرارداد نظارتی مورد اشاره، به پیوست این دستورالعمل می‌باشد.

ماده ۳- متقاضی عامل نظارتی ضمن ارائه درخواست، موظف است سوابق تخصصی و حرفه‌ای از جمله مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره، ساختار سازمانی، صورت‌های مالی حسابرسی شده و برنامه عملیاتی پیشنهادی خود را جهت انجام فرآیند امور نظارتی صندوق‌ها به «معاون تنظیم‌گری و نظارت» ارسال نماید. احراز صلاحیت و انتخاب عامل نظارتی برای امور مزبور، با معاون تنظیم‌گری و نظارت خواهد بود.

تبصره - صلاحیت عمومی و حرفه‌ای اعضای هیأت مدیره کانون‌های صندوق‌های قرض‌الحسنه موضوع ماده فوق، مطابق با تبصره (۲) بند (ج) ماده (۹) قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت باید به تأیید بانک مرکزی برسد.

ماده ۴- امور نظارتی صندوق‌های خرد و کوچک، توسط بانک مرکزی به عامل نظارتی واگذاری می‌شود. تبصره - متقاضیان اخذ مجوز تأسیس و یا فعالیت صندوق قرض‌الحسنه می‌بایستی نسبت به انتخاب و اولویت‌بندی عامل نظارتی مورد نظر خود (اولویت اول، دوم، سوم)، اقدام نمایند. معاون تنظیم‌گری و نظارت بر اساس شرایط و ظرفیت‌های عامل‌های نظارتی و همچنین با توجه به اولویت‌بندی انجام شده، نسبت به بررسی و تأیید نهایی یکی از گزینه‌های انتخاب شده، اقدام می‌نماید.

ماده ۵- امور نظارتی صندوق‌های متوسط بر عهده بانک مرکزی بوده و به تشخیص معاون تنظیم‌گری و نظارت قابل واگذاری به عامل نظارتی نیز می‌باشد.

ماده ۶- امور نظارتی صندوق‌های بزرگ توسط بانک مرکزی انجام می‌شود و قابل واگذاری به عامل نظارتی نمی‌باشد.

ماده ۷- عامل نظارتی مجاز به انتقال اختیارات و مسئولیت‌های موضوع قرارداد نظارتی به اشخاص غیر نمی‌باشد.

ماده ۸- بانک مرکزی می‌تواند نسبت به تغییر مفاد مندرج در این دستورالعمل و قرارداد نظارتی حسب شرایط و اقتضائات اقدام نماید.

این دستورالعمل مشتمل بر (۸) ماده و (۳) تبصره در تاریخ ۱۴۰۴/۰۶/۱۸ به تصویب هیأت عالی بانک مرکزی رسیده و از تاریخ ابلاغ توسط بانک مرکزی لازم‌الاجرا خواهد بود.

قرارداد نظارتی صندوق‌های قرض‌الحسنه

فیمابین «بانک مرکزی ج.ا.ا.»

و «عامل نظارتی»

تابستان ۱۴۰۴

بسمه تعالی

مقدمه

بر اساس جزء (۲) از بند (ج) ماده (۹) «قانون برنامه هفتم پیشرفت»، ماده (۲) «دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت، نظارت و انحلال صندوق‌های قرض الحسنه» مصوب ۱۴۰۳/۱۱/۲۳ (که از این پس دستورالعمل ناظر نامیده می‌شود) و همچنین مصوبه مورخ هیات عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در خصوص «دستورالعمل چارچوب امور نظارتی صندوق‌های قرض الحسنه با استفاده از ظرفیت عامل نظارتی» (که از این پس دستورالعمل نامیده می‌شود)، قرارداد نظارتی حاضر (که از این پس قرارداد نامیده می‌شود) بین امضاکنندگان ذیل، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که از این پس بانک مرکزی نامیده خواهد شد و عامل نظارتی، منعقد گردید و طرفین ملزم و متعهد به اجرای دقیق مفاد و مندرجات آن هستند.

ماده (۱) موضوع قرارداد:

انجام امور نظارتی (در تمامی مراحل درخواست، تأسیس، صدور و تمدید مجوز، تغییرات ثبتی، نظارت بر فعالیت، اصلاح انحرافات احتمالی و بازسازی، گزیر، ادغام، انحلال و تصفیه) درخصوص صندوق‌های قرض الحسنه (که از این پس «صندوق» نامیده می‌شود) مشتمل بر موارد زیر:

۱-۱- مجوزدهی

انجام تمامی اقدامات لازم در راستای رسیدگی به درخواست‌های واصله در خصوص صدور مجوزهای تأسیس و فعالیت و حسب مورد تمدید، تعلیق و ابطال مجوزهای مذکور و نیز صدور تأییدیه تغییرات ثبتی صندوق؛

۱-۲- نظارت

بازرسی حضوری و یا غیرحضوری از صندوق توسط عامل نظارتی، در فرایند صدور، تمدید، تعلیق و ابطال مجوز فعالیت، به منظور حصول اطمینان از رعایت شاخص‌های نقدینگی اعلام شده توسط بانک مرکزی و قوانین و مقررات (اعم از دستورالعمل ناظر، اساسنامه صندوق و بخشنامه‌های صادره، الزامات قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و ...) در چارچوب حداقل الزامات گزارش‌دهی و دامنه تعریف شده، مطابق نمونه اعلامی از سوی بانک مرکزی، از جمله:

الف- بررسی رعایت قوانین و مقررات ابلاغی از سوی بانک مرکزی در صندوق؛

ب- بررسی اطلاعات و گزارش‌های مالی صندوق؛

۳-۱- اصلاح انحرافات و بازسازی، گزیر، ادغام، انحلال و تصفیه:

الف- اتخاذ تدابیر مقتضی نظیر اصلاح انحرافات، بازسازی و ارایه راهنمایی‌ها و انجام اقدامات لازم؛

ب- گزیر، ادغام، انحلال و تصفیه با تشخیص بانک مرکزی، مطابق با دستورالعمل ناظر.

تبصره ۱- تشخیص و تصمیم‌گیری درخصوص تعلیق و ابطال مجوز تأسیس و فعالیت صندوق، مطابق با ماده ۲۳ قانون بانک مرکزی، با هیأت انتظامی خواهد بود. گزارش‌های درخواستی هیأت انتظامی توسط عامل نظارتی تهیه و ارائه می‌شود.

تبصره ۲- تمام هزینه‌های لازم به منظور اجرای موضوع قرارداد بر عهده عامل نظارتی می‌باشد.

ماده (۲) مدت قرارداد:

مدت قرارداد سه سال از تاریخ امضا می‌باشد و حسب درخواست عامل نظارتی و تشخیص بانک مرکزی قابل تمدید خواهد بود.

ماده (۳) حقوق و تعهدات طرفین:

۳-۱- عامل نظارتی مطابق فهرست اعلامی بانک مرکزی در مدت قرارداد، نسبت به انجام امور نظارتی مسئولیت دارد. افزایش در این فهرست، در طول اجرای این قرارداد با توافق طرفین بلامانع می‌باشد.

۳-۲- در صورتی که با تشخیص معاون تنظیم‌گری و نظارت، عامل نظارتی صندوق تغییر یابد؛ سوابق، مدارک و مستندات مربوط به انجام امور نظارتی صندوق و مبالغ دریافتی تحت عنوان ذخیره احتیاطی، حسب مورد به عامل نظارتی جدید یا بانک مرکزی منتقل می‌گردد.

۳-۳- عامل نظارتی موظف است:

الف- سالانه حداقل یک بار نسبت به نظارت بر صندوق‌ها موضوع بند (۲-۱) ماده (۱) اقدام نماید. ضمناً نظارت غیرحضور بر صندوق‌ها به تشخیص عامل نظارتی صورت می‌گیرد.

ب- نسبت به ارائه گزارش‌های موضوع ماده (۱) این قرارداد، حسب مورد به صورت ادواری یا موردی به بانک مرکزی اقدام نماید.

ج- جهت ارسال داده‌های مالی و عملیاتی و سایر اطلاعات مورد درخواست بانک مرکزی در بازه‌های زمانی تعیین شده، از طریق «نرم افزار موجود در صندوق» یا «ایجاد، توسعه و نگهداری نرم افزار عامل نظارتی»، اقدام نماید.

د: از صندوق‌های خرد و کوچک به میزان سه درصد و از صندوق‌های متوسط به میزان پنج درصد، نسبت به مانده «سپرده‌های قرض‌الحسنه پس انداز و وجوه اداره شده مصرف نشده مشتریان» به صورت فصلی تحت عنوان ذخیره احتیاطی در قالب ودیعه اخذ نماید.

ه: نیروی انسانی لازم را جهت اجرای قرارداد تامین و واحد یا اداره مرتبط با وظیفه‌ی اجرای این قرارداد را به بانک مرکزی معرفی نماید.

و: درخصوص پیشگیری از بروز کسری نقدینگی در صندوق، تمهیدات لازم را پیش‌بینی نماید. در صورت بروز کسری نقدینگی، جهت بازپرداخت سپرده‌های مردمی نزد صندوق، با لحاظ نمودن شرایط مندرج در ماده‌های (۴۰) و (۴۴) دستورالعمل ناظر، نسبت به تامین منابع لازم از طریق انعقاد قرارداد تسهیلات قرض‌الحسنه اضطراری، بدون کارمزد اقدام نماید؛ در این رابطه عامل نظارتی می‌تواند دارایی‌های صندوق ازجمله مطالبات قراردادی از اشخاص حقیقی و حقوقی را در چارچوب قرارداد این بند، به عنوان وثیقه دریافت نماید. عامل نظارتی در این خصوص مطالبه‌ای از بانک مرکزی نخواهد داشت. گزارش موضوع و اقدامات عامل نظارتی در این زمینه، در بدو امر و همچنین پس از اجرای تدابیر جبرانی فوق، به بانک مرکزی ارائه خواهد شد.

ز: به شکایات مشتریان صندوق‌های قرض‌الحسنه رسیدگی نموده و به آنها پاسخگو باشد. صیانت از حقوق مشتریان صندوق‌های قرض‌الحسنه بر عهده عامل نظارتی می‌باشد.

ح: حسب مورد به کلیه‌ی مکاتبات مراجع ذیصلاح، نظارتی، انتظامی و قضائی پیرامون صندوق‌ها پاسخ دهد.

۴-۳: انتقال مسئولیت‌ها، تعهدات و اختیارات تفویض شده به عامل نظارتی، به اشخاص ثالث تحت هر عنوان ممنوع است.

۵-۳: بانک مرکزی نسبت به اطلاع رسانی درخصوص اختیارات و همچنین لزوم همکاری صندوق‌های موضوع قرارداد با عامل نظارتی، از طریق پایگاه اطلاع رسانی اقدامات لازم را به عمل می‌آورد.

ماده (۴) فسخ قرارداد و ضمانت اجرا:

در صورت تخلف عامل نظارتی از مفاد این قرارداد (از جمله عدم انجام تعهدات) بر اساس تشخیص معاون تنظیم گری و نظارت، عامل نظارتی براساس اخطار کتبی اعلامی (شامل نوع تخلف، موارد نقص و نقض، الزامات اصلاحی و مهلت مقرر) اقدام و گزارش رفع تخلفات را به بانک مرکزی ارائه می‌نماید. درخواست عامل نظارتی مبنی بر تمدید مهلت مزبور، منوط به موافقت معاونت یادشده خواهد بود. چنانچه عامل نظارتی در مهلت‌های مذکور نسبت به رفع تخلفات اقدام نکند، یا اقدامات

آن به تشخیص معاون تنظیم‌گری و نظارت کافی نباشد؛ حسب مورد درخصوص «تداوم قرارداد با کاهش تعداد صندوق‌های تحت نظارت عامل نظارتی» و یا «اعلام به معاون حقوقی بانک مرکزی مبنی بر فسخ قرارداد با انجام تشریفات قانونی لازم» تصمیم‌گیری می‌نماید.

ماده (۵) محرمانگی:

کلیدی اطلاعات، اسناد و مدارکی که از هر طریق در اختیار عامل نظارتی قرار می‌گیرد، در طول اجرای این قرارداد و پس از خاتمه آن، محرمانه تلقی شده و استفاده یا افشای آن جز در راستای اجرای موضوع قرارداد اکیداً ممنوع است.

ماده (۶) قوه قاهره:

چنانچه به جهت عوامل غیرقابل پیش‌بینی، خارج از اراده طرفین و غیرقابل اجتناب، در ایفای تعهدات طرفین تاخیری ایجاد شود، تا رفع موانع مزبور، با توافق طرفین به مدت قرارداد به نحو متعارف اضافه خواهد شد. تشخیص مصادیق این ماده بر عهده معاون تنظیم‌گری و نظارت خواهد بود.

ماده (۷) حل اختلاف:

در صورت بروز هرگونه اختلاف در تفسیر و یا اجرای مفاد این قرارداد، معاون حقوقی بانک مرکزی به عنوان داور تعیین می‌شود.

ماده (۸) نسخه‌های قرارداد:

این قرارداد مشتمل بر ۸ ماده و ۲ تبصره و در دو نسخه که حکم واحد دارند در تاریخ در نشانی تهیه و تنظیم و کلیه شرایط مندرج در این قرارداد توسط نمایندگان طرفین تأیید و امضا گردید و از سوی طرفین لازم‌الاجرا می‌باشد.

عامل نظارتی:

بانک مرکزی:

مدیرعامل و رئیس هیات مدیره

معاون تنظیم‌گری و نظارت

معاون حقوقی

معاون حقوقی